

ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 340.1

Тарас Гарасимів

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
заступник директора з наукової та міжнародної діяльності
д-р юрид. наук, професор
професор кафедри теорії та філософії права
Garasumiv_@ukr.net

МОДУСИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

<http://doi.org/10.23939/law2020.25.015>

© Гарасимів Т., 2020

Відзначено, що університетська освіта формує сучасну креативну особистість, майбутнього фахівця глобалізованих економічних відносин, члена новітньої еліти українського суспільства та активного громадянина правої держави. Відтак сучасна університетська освіта в Україні покликана стати засобом, потенціалом й ресурсом розвитку та становлення держави й інформаційної, і правової. Позаяк, недостатня правова обізнаність українського громадянства досить часто була, і є, істотною причиною порушень їхніх основних прав і свобод у буденних соціальних практиках, або ж серйозною перешкодою у їх реалізації. Таке становище значно актуалізує проблему правових цінностей в університетській освіті і в науковому дискурсі, і у практичній площині.

В університетській освіті, найперше, необхідно прагнути досягати загальної мети правового виховання – формування правової культури осіб, які навчаються, за допомогою поступового накопичення правових знань, формування правових переконань, установок і навичок правомірної та соціально активної правової поведінки, що прийнятна в суспільстві.

Ключові слова: освіта; університет; університетська освіта; правова цінність; правова освіта; правове виховання; сучасний освітній процес; аксіологічні засади.

Постановка проблеми. Україна як суверенна держава задекларувала свій демократичний, європейський напрямок розвитку. З огляду на особливості попередніх історичних етапів становлення українського суспільства, така зміна політичного вектору його розвитку вимагає реалізації широкого спектра політичних, правових, економічних та соціальних реформ. Незважаючи на майже тридцятирічний період незалежності України, розбудову як демократичної, правової, соціальної, економічно розвиненої держави, не можна вважати її завершеною. Відтак першочерговим завданням сьогодні постає організація нового громадянського (правового) суспільства, що, зі свого боку, зумовлює необхідність формування людини з новими моральними цінностями та правовим світоглядом, яка здатна адекватно сприймати вимоги сучасності та своїми свідомими й активними діями реалізувати їх у життя.

Значне місце у процесі вирішення цього питання посідає університетська освіта, яка формує сучасну креативну особистість, майбутнього фахівця глобалізованих економічних відносин, члена новітньої еліти українського суспільства та активного громадянина правої держави. Тож сучасна університетська освіта в Україні покликана стати засобом, потенціалом й ресурсом розвитку та становлення держави як інформаційної, так і правової. Оскільки недостатня правова обізнаність українського громадянства доволі часто була і є істотною причиною порушень їхніх основних прав і свобод у буденних соціальних практиках, або ж серйозною перешкодою у їхній реалізації. Таке становище значно актуалізує проблему правових цінностей в університетській освіті і в науковому дискурсі, і у практичній площині.

Аналіз дослідження проблеми. Правова освіта як соціальний феномен виступала предметом наукової зацікавленості Ж. Алексєєвої, Д. Андреєва, О. Балинської, О. Бандури, В. Бліхара, С. Богачова, В. Вовк, Ю. Гальонкіної, В. Годованець, С. Гусарева, Р. Гурака, М. Данилькевича, В. Комарова, М. Костицького, В. Кравця, О. Кудерміної, Т. Куковської, Д. Кумкова, О. Кресіна, В. Масальського, С. Меленка, М. Легенького, Н. Оніщенко, В. Опришка, У. Парпан, Е. Певцова, Г. Петрової, М. Романинець, В. Слівінського, О. Орлової, О. Тихомирова, А. Токарської, І. Хомишин, О. Цельєва та багатьох інших науковців.

Мета статті – визначити основні модули формування правової культури молоді в університетському середовищі.

Виклад основного матеріалу. Проблема цінностей набуває особливої актуальності в умовах транзитивного суспільства, окрім того, що їх осмислення має свою особливість у кожній соціальній системі, перехідний етап суспільного розвитку здебільшого характеризується невизначеністю або своєрідною “війною” цінностей. Саме невизначеність особистісних і суспільних цінностей є однією з визначальних особливостей сучасного суспільства. До того ж, упродовж останнього часу простежується частий вияв поєднання ціннісної дезінтеграції соціуму з практичним апробуванням модерних суперечливих цінностей. Втім, консенсус у суспільстві визначає існування загальних цінностей, визнаних усіма й об’єктивованих культурою.

У зв’язку з цим, виняткової уваги потребує окреслення сутності правових цінностей, які можуть претендувати на роль цінностей універсальних, загальних. Оскільки природа права визначає, що воно є універсальним регулятором, який охоплює значну низку соціальних відносин, разом з тим, право має тісний взаємозв’язок та взаємодію з мораллю через певний збіг систем оцінки, принципів й ідеалів. А також право володіє високим ступенем неупередженості, об’єктивності та обов’язковим характером, який оснований, передусім, на громадському авторитеті та ідеї легітимації.

Правова освіта в нашій державі як процес надання знань, умінь і навиків про правові цінності, зокрема про права, свободи й обов’язки людини, не є відокремленою ділянкою в освітній сфері, надання її повинне здійснюватися в усіх закладах вищої освіти. Разом з тим надання правової освіти не має обмежуватися лише викладанням правознавчих дисциплін, воно повинне охоплювати увесь навчально-виховний процес в університеті, себто мати міждисциплінарний характер. Указом Президента України від 18 жовтня 2001 р. № 992/2001 “Про Національну програму правової освіти населення” затверджено Національну програму правової освіти населення, в котрій “правова освіта” визначається як комплекс заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, скерованих на організацію оптимальних умов для здобуття громадянами обсягу правових знань та певних навичок щодо їх застосування, доконечних для реалізації громадянами своїх прав й свобод, а також здійснення покладених на них обов’язків. В означеному документі наголошується, що правова освіта є складовою системи освіти, яка має на меті формування високого рівня правосвідомості та правової культури людини, її ціннісних орієнтирів і активної громадянської позиції [1].

Загалом можемо відзначити, що за період незалежності України було прийнято значну низку нормативних актів, завдання яких пов'язувалися з вирішенням проблеми правової освіти українського громадянства. Втім, питання залишається і досі актуальним, що підтверджує статистика про високий рівень злочинності саме серед молоді. Незважаючи на те, що практично усі чинні нормативно-правові акти, які ми аналізували у процесі дослідження, є спрямовані на формування у молоді поваги до закону, правових цінностей, на виховання морально-правової культури та профілактику негативних явищ у молодіжному середовищі.

Звідси, незважаючи на значну кількість прийнятих програм, покликаних удосконалити всю систему правової освіти та правової культури, нині в Україні простежуємо недостатній рівень правової обізнаності молоді. Основною проблемою, на наше переконання, постає низька правова освіченість молоді, що проявляється в неналежному усвідомленні правових цінностей, недостатньому знанні правових механізмів реалізації особистих прав, невмінні керуватися правом на практиці. Досить часто молода людина не знає, до яких уповноважених органів їй клопотатися, відтак звертається до неуповноважених, в компетенцію яких не входить розгляд її питання.

Зауважимо, що на законодавчому рівні правова освіта громадян розроблена на достатньому рівні, втім, і досі присутній дефіцит правових знань українського громадянства. Аналіз нормативно-правової бази стосовно правоосвітньої проблематики показує те, що значна частина завдань тих чи інших органів не виконується, і підтвердженням цього є низка невирішених державою у цьому напрямку проблем та низький рівень правосвідомості українського суспільства.

Тому закладення основ розвитку правового мислення має бути одним з основних завдань, котре потребує реалізації на усіх етапах правової освіти. Зауважимо, що означений тип мислення формується на основі теоретичної підготовки та ґрунтується на життєвому досвіді.

Університетська освіта – це процес розвитку й саморозвитку особистості, котрий пов'язаний з оволодінням соціально значущим досвідом цивілізації, який упереджений в уміннях, знаннях й творчій діяльності; доконечна умова діяльності індивіда та соціуму стосовно збереження та розвитку духовної і матеріальної культури. Беручи до уваги те, що основний спосіб набуття освіти – це навчання й, безсумнівно, самоосвіта, процес освіти передбачає навчання в освітніх закладах, здобуття певної професії (фаху) та отримання відповідного документа – диплому як доказу про всебічні та ґрунтовні знання [2, с. 29].

Нині теоретико-методологічна концептуалізація особливостей освітнього процесу у вищій школі, зазвичай, представлена застарілим інструментарієм. Втім, євроінтеграційні процеси, динамічний розвиток інформаційного суспільства, виступаючи каталізатором поступу університетської освіти, диктують необхідність перегляду її основоположних категорій та понять загалом й визначення аксіологічних засад розвитку зокрема, які повинні бути сформовані не на основі заідеологізованих концептів чи програмах певного політичного режиму. Новітні суспільні виклики обумовлюють визначення інших теоретичних засад університетської освіти, в якій правова освіта та виховання посідають значне місце з боку формування належної правосвідомості в межах побудови основ демократичного європейського суспільства.

Як слушно зауважує учена Н. Оніщенко, “наскільки є вагомою правова освіченість у життєдіяльності людини? Якщо виступати у межах не лише пошукових теоретичних моделей, а й практичних напрямів й ракурсів, можемо відзначати, що якість нашого життя, безсумнівно, безпосередньо пов'язана з означеною категорією: від належних умов праці – до відповідних умов відпочинку, від бізнес-плану – до якості медичного обслуговування” [3, с. 35]. Отже, правоосвітними покликаними бути не лише спеціалісти юридичної сфери, але й кожний пересічний громадянин незалежно від віку, статі та соціального становища, тоді можна було б уникнути багатьох проблем і особистісної, і суспільної значущості.

Як стверджує, дослідниця О. Орлова, “правова освіта – це безпосереднє джерело правового мислення, яке реалізує функцію акумуляції юридичної практики, науково-теоретичних здобутків правового мислення та передачі їх майбутнім поколінням” [4, с. 8]. Індивід може пізнавати довколишній світ через відчуття та безпосереднє сприйняття різноманітних явищ і предметів. Втім,

якщо ж явища неприступні для їхнього споглядання, пізнання їх можливе лише через мислення, зокрема, до таких явищ і належить право. Правове мислення, на думку А. Олійника, є процесом опосередкованого та узагальненого відображення правових явищ у їхніх істотних особливостях, зв'язках і стосунках [5, с. 752]. Правове мислення властиве кожній людині і його рівень, а також правосвідомості, забезпечує не тільки розвиток правової культури загалом, але й формування ідеалу правової особистості, котра визнає верховенство права у всіх суспільних сферах, поважає та дотримується закону [4, с. 10].

Згідно з позицією О. Певцової, на противагу юридичній освіті, спрямованій на підготовку професіональних спеціалістів, “правова” не акцентує на фахово-значимих для юриста якостях особистості [6, с. 113].

У концепціях учених права освіта осмислюється й певними іншими категоріальними особливостями. Так, дослідник В. Андрейцев вважає, що під правовою освітою необхідно розуміти конкретну ділянку людської діяльності, як соціальну-правову цінність та відповідну систему правовідносин, правового регулювання з певним організаційно-структурним, функціонально-процедурним, навчально-методичним, науково-технічним, економічним забезпеченням та механізмом соціально-правового гарантування. На його переконання, тільки такий підхід дозволяє стверджувати про наявність та функціонування відповідних галузей науки, знань, навчальної дисципліни та законодавства [7, с. 45].

На нашу думку, юридична освіта виступає різновидом правової освіти, це ґрунтується на тому, як співвідносяться право і закон. Юридична освіта – це послідовний (логічний) та цілеспрямований процес здобуття системи фахових знань, умінь та навичок у закладах вищої освіти, коледжах, училищах, спеціалізацією яких є юриспруденція, котрий офіційно засвідчується відповідним документом [8, с. 193].

Іншим різновидом правової освіти є права просвіта, яка визначає собою роз'яснення права у формі інформації, письмових або усних консультацій, бесід, конкурсів і олімпіад правових знань, зустрічей населення з працівниками поліції та іншими правоохоронними органами тощо [8, с. 193]. Ми підтримуємо позицію учених В. Годованця, В. Кампо й В. Тертичного стосовно того, що необхідно чітко розмежовувати поняття “правова просвіта” та “правова освіта”, які істотно різняться за своїм змістом [2, с. 28]. Такої ж думки дотримується учена О. Орлова, відзначаючи, що категорії “правова освіта”, “юридична освіта” та “правова просвіта”, усупереч усталеним у правовій науці думкам, необхідно розрізняти, позаяк останні дві є різновидами правової освіти [4, с. 10].

Саме від рівня організації правової освіти й виховання студентської молоді, на переконання В. Г. Бондаревського, залежить права культура, що є основою нового українського суспільства, позаяк громадяни – єдиний чинник, котрий спосібний розвивати державу та визначати правопорядок, вводячи в дію Конституцію України та національне законодавство [9].

Утім, нинішній стан правової свідомості та правової культури нашого суспільства віддалений від бажаного та істотно відстає від європейських стандартів. Як слушно зауважують В. Головченко та А. Потьомкін, нині увиразнюється гостра проблема нігілістичного відношення громадян до права й правових цінностей; відбувається значне зниження рівня правової свідомості української молоді, відверте презирство до людей, незалежно від їхнього віку чи соціального статусу, що призводить не лише до порушення дисципліни, але й зневаження прав і свобод людини, а відтак до зростання бездуховності, зокрема серед молоді. В таких обставинах держава не може ігнорувати значущість цілеспрямованого виховання, зокрема й виховного [10, с. 101].

Заявляючи аналогічну позицію, Т. Ярошевська зауважує, що значна більшість молодих осіб, після здобуття вищої освіти, стають фахівцями, втім не знають власних прав. Тож вона наголошує, що істотною умовою європейської інтеграції України є входження національної системи освіти до загального світового освітнього простору. Оскільки його стандарти цілеспрямовані на підготовку не лише кваліфікованого спеціаліста, який конкурентоздатний на ринку праці, але й володіє загальнолюдськими цінностями, правовою обізнаністю, компетентністю, особистою відповідальністю та ставить собі за мету постійне професійне зростання [11].

На думку дослідниці Л. Горбунової, молоді особи часто допускають помилки у власній поведінці, роблять невиправдані вчинки, оскільки не знають, як правильно вчиняти у тій чи іншій ситуації [12, с. 154].

Аналізуючи теперішній рівень правової культури українського соціуму, котра є складовою загальної культури та одним із визначальних ознак рівня його розвитку, дослідник А. Кутиркін зауважує, що вона перебуває лише на етапі формування й потребує цілеспрямованої діяльності щодо її становлення та активного розвитку [13, с. 123].

Громадський порядок як визначальна засада соціального добробуту формується загальною культурою людей, яка охоплює їхню моральну, правову, політичну та економічну культуру. Культура формується за допомогою виховання й освіти, зокрема правової.

Покращення ситуації учений О. Костенко вбачає у впровадженні нової концепції правового виховання соціуму, а саме формування у ньому правової культури, для котрої характерна узгодженість свідомості та волі з природними законами природного права (законами суспільного життя). Вирішення цього завдання вимагає підвищення виховної ролі правової освіти, цілеспрямованої на формування висотного рівня правової культури соціуму загалом й кожного його суб'єкта зокрема. Істотної значимості набуває правове виховання студентської молоді, яка готується до самостійного дорослого життя, в якому потрібно індивідуально нести відповідальність за свої дії та рішення. Студент, майбутній спеціаліст, вже в закладі вищої освіти повинен прагнути (разом з отриманням професійних знань й практичних навичок) до формування правового мислення. Правове виховання студентської молоді зобов'язане організовуватися на належному рівні й стати логічним продовженням виховання, котре розпочинається в сім'ї, дошкільних закладах, школах. Це, насамперед, повинно забезпечити правомірну поведінку в реальних ситуаціях, у котрих вони з великою ймовірністю можуть зустрітись у майбутньому, та сприяти вирішенню певних труднощів. Молодь зобов'язана знати, як себе правомірно поводити у конкретних ситуаціях і не припускати помилок, які можуть зашкодити і їй особисто, і соціуму загалом [14].

На думку Н. Коваленко, правове виховання студентів має передбачати не лише формування законослухняних громадян, але й активних учасників побудови правової держави та розвитку громадянського суспільства, а це вимагає забезпечення студентського середовища інформацією щодо чинного національного законодавства та практики його застосування, оперативної профілактики правопорушень, що постають на основі правового нігілізму, аморальності й цинізму, формування у них правової культури європейського взірця, яка дозволить інтегруватись в світовий та європейський правовий простір [15, с. 15].

У процесі університетської освіти необхідно прагнути досягати насамперед загальної мети правового виховання, яка передбачає формування правової культури індивідів, які здобувають вищу освіту шляхом послідовного накопичення правових знань та умінь, формування правових переконань, установок й навичок правомірної та соціально активної правової поведінки, що визнається соціумом. Це ймовірно, якщо дотримуватись таких важливих умов: 1) правове виховання повинне бути конкретним, тобто ґрунтуватись на системі заходів цілеспрямованого впливу на суб'єктів із виразно окресленою підсумковою метою й можливостями контролю; 2) правове виховання має бути єдиним: ґрунтуватись на єдиній системі правових курсів у структурі національної освіти та єдиною базовою програмою; 3) правове виховання має визначатися дієвим характером – стати визначальним напрямком державної діяльності, метою якого є формування правосвідомості та навичок правомірної поведінки як основи загального та індивідуального рівня культури.

Окрім загальної мети освітньої діяльності, учений О. Деменко вважає, що особливу значущість має визначення конкретних завдань правової освіти:

1) формування системи знань зі загальної теорії держави та права у контексті актуальних проблем цих національних інститутів та реаліями сучасності;

2) плекання поваги до своєї держави, права та законності в міжнародно визнаній площині;

3) вироблення навичок правомірної поведінки як загальної та обов'язкової;

4) виховання активної громадянської позиції, законслухняності та нетерпимості до жодних правопорушень;

5) формування потреби та уміння активно відстоювати у визначеному законом порядку як особисті права, інтереси, так й інших осіб, а також державних і громадських інституцій, установ, організацій, підприємств [16].

Проблема правового виховання студентської молоді полягає, з одного боку, у щораз більшому розумінні в українському суспільстві потреби підвищення ефективності роботи щодо формування адекватного сьогоденності правового мислення студентів, а з іншого – у недостатньому концептуальному осмисленні системи правового виховання у закладах вищої освіти, у практичній відсутності інформації, необхідної для належної організації ефективної роботи з правового виховання в університетському середовищі.

Втім, виховання в душі права, законності не обмежується формуванням позитивного ставлення до них, а знаходить своє довершення в правовій активності людини, в рівні її правової культури. Правова культура особи зумовлена ступенем оволодіння нею основами правових знань, повагою до права, закону, свідомим дотриманням правових норм, розумінням юридичної, соціальної відповідальності, непримиренністю, засудженням правопорушень, активною боротьбою з ними. Знання людиною особистих прав, свобод та свої обов'язків перед державою та суспільством є однією з визначальних складових правової культури. Як теоретична, так і методологічна основа правового виховання визначає певну ієрархію цілей, які слід формувати у свідомості кожного індивіда, а саме: перша – формування системи правових знань; проміжна – формування правової переконаності; кінцева – формування мотивів й навичок правомірної соціально активної поведінки [6, с. 55].

Також суть правового виховання можна визначити як формування установки на узгодження власних прагнень, запитів з інтересами та очікуваннями держави й суспільства. Як переконаність у тому, що держава забезпечить суб'єктові захист його прав, законних інтересів, натомість вона справедливо вимагає від нього виконання покладених обов'язків. Кожна особа є рівною у правах з іншими, рівною з усіма перед законом й судом. Правове виховання повинно забезпечувати формування такої поведінки, яка узгоджується з цінностями, інтересами та потребами демократично орієнтованого суспільства, котрі повинна відображати національна правова система.

Висновки. Отже, саме в університеті особистість зобов'язана поглибити правові знання, набуті у середній школі, сформувати певну професійну правосвідомість, яка має у кожному фаху свої особливості, зокрема і в юристів та представників технічних спеціальностей. Очевидно, що в неюридичних закладах вищої освіти раціональним є вступ в освітній процес, окрім загального курсу з права, різних спецкурсів із актуальною правовою проблематики, приміром з прав людини та механізму їх захисту чи галузевого права в контексті якого реалізовуватиметься їхня професійна діяльність. Безумовно запровадження таких спецкурсів сприятиме їхньому особистому самоутвердженню, професійній самореалізації та покращенні правового контексту українського соціуму в цілому. Отже, спецкурси повинні мати практичну спрямованість, які сприятимуть не лише підвищенню рівня правової освіти, але вироблятимуть конкретні практичні навички. Позаяк, від рівня правової свідомості кожного студента залежить формування загального правопорядку у державі.

Розвиток правової свідомості кожної людини, а відтак суспільства загалом, сприяє подоланню рутинерських поглядів, девіантної поведінки, запобіганню оказій свавілля та насильства. Внесення зважених правових уявлень та знань у свідомість молодого громадянина є передумовою зміцнення законності та правопорядку, що є основою розвитку громадянського суспільства й побудови правової держави.

Правова освіта та правове виховання в перехідному суспільстві, зокрема в українському, є складними та суперечливими завданнями. Це пов'язано, передусім, низьким рівнем правової свідомості та правової культури в транзитивних суспільствах, що обумовлено історичними, національно-психологічними та трансформаційними чинниками. Основними завданнями та напрямками правового виховання у сучасному українському суспільстві є: вироблення та обґрунтування нової концепції правового виховання молоді; створення атмосфери поваги до права, національного

законодавства та боротьба з корупцією; підвищення рівня загальної моральності громадян; створення багатоступеневої системи правового виховання та освіти; підготовка спеціалістів із правового виховання тощо. Особливу увагу необхідно приділяти формуванню високого рівня правосвідомості студентської молоді, тому що саме вона є активною частиною суспільства – реальною силою, яка здатна впливати і направляти зміни у державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Указ Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” № 344/2013 від 25 червня 2013 р. База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Годованець В., Кампо В., Тертичний В. Правова освіта громадян України методологічні проблеми розроблення Концепції. Право України. 1999. № 1. С. 27–31.
3. Оніщенко Н. Правова освіченість у контексті рівнів правової освіти. Віче. 2012. № 23. С. 35–37.
4. Орлова О. Правова освіта як системотвірний фактор правового мислення. Право і суспільство. 2013. № 1. С. 7–11.
5. Мишед Л. Идея Университета. Alma Mater. Вестник высшей школы. 1991. № 9. С. 85–90.
6. Певцова Е. А. Проблемы формирования правового сознания, правового воспитания и правовой культуры в современной отечественной юриспруденции. Право и политика. 2004. № 9. С. 112–119.
7. Андрейцев В. І. Сучасна правнична наука та освіта: на шляху до Болонського процесу. Вища школа. 2005. №3. С.36–54.
8. Орлова О. О. Юридична освіта та юридична клініка: форми правового виховання чи правової освіти? Юриспруденція ХХІ століття: наук. конф. 14 листопада 2007 р.: зб. тез. Донецьк, 2008. С. 192–194.
9. Бондаревський В. Г. Правова свідомість та правова культура в Україні: проблеми їх формування. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11939.html>
10. Головченко В., Потьомкін А. Правові механізми формування правосвідомості студентів. Право України. 2006. № 4. С. 100–103.
11. Ярошевська Т. Правова освіта для студентів вищих технічних навчальних закладів. Право України. 2010. № 5. URL: <http://www.info-pressa.com/article-385.html>
12. Горбунова Л. Роль правової освіти в утвердженні верховенства права. Право України. 2006. № 4. С. 152–158.
13. Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України. Право України. 2008. № 3. С. 122–125.
14. Костенко О. Юридична освіта і правове виховання як засоби забезпечення правопорядку (щодо юридичної освіти і правового виховання “соціально-натуралістського” типу). Право України. 2011. № 8. : <http://www.info-pressa.com/magazine-2.html>
15. Коваленко Н. Ю. Формування правосвідомості і правової культури студентів в Україні : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2009. 19 с.
16. Деменко О. І. Правосвідомість студентської молоді в Україні: теоретико-правове дослідження: дисертація на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: Харків, 2012. URL: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/6/343/9540.html>.

REFERENCES

1. Ukaz Prezzydenta Ukrainy “Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku” No. 344/2013 vid 25 chervnia 2013 r. Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / VR Ukrainy. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Hodovanets V., Kampo V., Tertychnyi V. Pravova osvita hromadian Ukrainy metodolohichni problemy rozroblennia Kontseptsii. Pravo Ukrainy. 1999. No. 1. S. 27–31.
3. Onishchenko N. Pravova osvichenist u konteksti rivniv pravovoi osvity. Viche. 2012. No. 23. S. 35–37.
4. Orlova O. Pravova osvita yak systemotvirnyi faktor pravovoho myslennia. Pravo i suspilstvo. 2013. No. 1. S. 7–11.
5. Myshed L. Ydeia Unyversyteta. Alma Mater. Vestnyk vysshei shkoly. 1991. No. 9. S. 85–90.
6. Pevtsova E. A. Problemy formirovaniya pravovoho soznanya, pravovoho vospytaniya y pravovoi kultury v sovremennoi otechestvennoi yurysprudentsyy. Pravo y polytyka. 2004. No. 9. S. 112–119.
7. Andreitsev V. I. Suchasna pravnycha nauka ta osvita: na shliakhu do Bolonskoho protsesu. Vyshcha shkola. 2005. No. 3. S.36–54.
8. Orlova O. O. Yurydychna osvita ta yurydychna klinika: formy pravovoho vykhovannia chy pravovoi osvity? Yurysprudentsiia KhKhI stolittia: nauk. konf. 14 lystopada 2007 r.: zb. tez. Donetsk, 2008. S. 192–194.
9. Bondarevskiy V.H. Pravova svidomist ta pravova kultura v Ukraini: problemy yikh formuvannia. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11939.html>
10. Holovchenko V., Potomkin A. Pravovi mekhanizmy formuvannia pravosvidomosti studentiv. Pravo Ukrainy. 2006. No. 4. S. 100–103.
11. Yaroshevska T. Pravova osvita dlia studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv. Pravo Ukrainy. 2010. No. 5. URL: <http://www.info-pressa.com/article-385.html>
12. Horbunova L. Rol pravovoi osvity v utverdzhenni verkhovenstva prava. Pravo Ukrainy. 2006. No. 4. S. 152–158.
13. Kutyrkin A. Shliakhy rozvytku teorii ta praktyky pravovoho vykhovannia naselennia Ukrainy. Pravo Ukrainy. 2008. No.3. S. 122–125.
14. Kostenko O. Yurydychna osvita i pravove vykhovannia yak zasoby zabezpechennia pravoporiadku (shchodo yurydychnoi osvity i pravovoho vykhovannia “sotsialno-naturalistskoho” typu). Pravo

Ukrainy. 2011. No. 8. : <http://www.info-prensa.com/magazine-2.html> 15. Kovalenko N. Yu. Formuvannia pravosvidomosti i pravovoi kultury studentiv v Ukraini : avtoref. dysertatsii na zbuttia naukovooho stupenia k.iu.n. : 12.00.01; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. Kyiv, 2009. 19 s. 16. Demenko O. I. Pravosvidomist studentskoi molodi v Ukraini: teoretyko-pravove doslidzhennia : dysertatsiia na zbuttia naukovooho stupenia k.iu.n. Kharkiv, 2012. URL: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/6/343/9540.html>.

Дата надходження: 22.01.2020 р.

Тарас Гарасимив

МОДУСЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ В УНИВЕРСИТЕТСКОЙ СРЕДЕ

Отмечено, что университетское образование, которая формирует современную креативную личность, будущего специалиста глобализированных экономических отношений, члена новой элиты украинского общества и активного гражданина правового государства. Поэтому современная университетское образование в Украине призвана стать средством, потенциалом и ресурсом развития и становления государства как информационной, так и правовой. Так, недостаточная правовая осведомленность украинского гражданства достаточно часто была, и есть, существенной причиной нарушений их основных прав и свобод в обычных социальных практиках, или же серьезным препятствием в их реализации. Такое положение значительно актуализирует проблему правовых ценностей в университетском образовании как в научном дискурсе, так и в практической плоскости.

В процессе университетского образования, прежде всего, необходимо стремиться достигать общей цели правового воспитания – формирование правовой культуры лиц, обучающихся путем постепенного накопления правовых знаний, формирование правовых убеждений, установок и навыков правомерного и социально активной правовой поведения, приемлемая в обществе.

Ключевые слова: образование; университет; университетское образование; правовая ценность; правовое образование; правовое воспитание; современный образовательный процесс; аксиологические основы

Taras Harasymiv

Institute law, psychology and innovative education
Lviv Polytechnic National University
Department of Theory and Philosophy of Law
Sc.D., Prof

THE MODUS OF FORMING THE LEGAL CULTURE OF YOUTH IN THE UNIVERSITY ENVIRONMENT

It is noted that the university education, which forms a modern creative personality, is a future specialist in globalized economic relations, a member of the newest elite of Ukrainian society and an active citizen of the rule of law. Therefore, modern university education in Ukraine aims to become a means, potential and resource for the development and development of the state, both informational and legal. However, lack of legal awareness of Ukrainian citizenship has often been, and is, a significant cause of violations of their fundamental rights and freedoms in everyday social practices, or a serious obstacle to their implementation. This situation greatly actualises the problem of legal values in university education, both in the scientific discourse and in the practical field.

In the process of university education, it is first of all necessary to strive to achieve the general goal of legal education – the formation of legal culture of students, through the gradual accumulation of legal knowledge, the formation of legal beliefs, attitudes and skills of lawful and socially active legal behavior acceptable in society.

Key words: education; university; University education; legal value; legal education; legal education; modern educational process; axiological principles.